

*Zaključke ovogodišnjeg Teološko-pastoralnog tjedna za svećenike, koji se održao od 27. do 30. siječnja 1970, izradile su radne grupe u koje su se svećenici uključili po slobodnom izboru i po svome afinitetu. Ti su zaključci bili 30. siječnja predloženi na diskusiju u plenumu (vidi kroniku). Diskusija je bila osobito živa i angažirana, a trajala je od 9.00 do 14.30 sati, s jednim kraćim odmorom od deset minuta. Zaključci radne grupe o nedjelji na selu i o katehizaciji o danu Gospodnjemu bili su, na zahtjev plenuma, revidirani u pojačanim komisijama. Svi su zaključci usvojeni na plenumu glasovanjem, pa ih zato treba držati stano-
vištem samoga ovogodišnjeg Tjedna.*

1. radna grupa: **TEOLOŠKI PROBLEMI NEDJELJE**

1. nedjelja, misterijski ocijenjena, sadrži osobito ove elemente:

a) ona je povlašten, znakovit i činkovit dan kad se stvaralačko, spasiteljsko i posvetiteljsko djelo Božje posadašnjuje i ponazočuje — primjereno čovjekovim kategorijama prostora i vremena, osobito cikličkom ritmu vremena te čovjeku kao individualnom i komunitarnom biću;

b) to dosiže svoj vrhunac i, rekli bismo, jezgru slavljenja nedjelje u euharistijskom slavlju, koje valja vrednovati pod dva vida: aa) *silaznim*, ukoliko Bog Otac po Kristu i Duhu Svetom izvodi svoje djelo u svom narodu; bb) *uzlaznim*, ukoliko se njegov narod sav predaje Njemu i uklapa u njegovo djelo po Kristu u istom Duhu Svetom.

U svemu tome ne smije se ostati samo u vertikalnom promatranju odnosa: Bog — Crkva, nego valja razviti i *horizontalu* nedjeljnog svetkovanja, ukoliko je u Crkvi bitan — baš u Kristu Isusu — uzajamni bratski odnos unutar zajednice Božjega naroda: Crkva u euharistiji ne proslavljuje samo svoje bogoljublje nego i bratoljublje.

c) nedjeljno se euharistijsko svetkovanje, naravno, prelijeva u mnogostruke popratne oblike *nedjeljnog »blagdana«*, kojima je nedjeljno mirovanje okvir, dok su im osobit izraz i sadržaj različite nedjeljne »zaposlenosti« kršćana.

2. Dakako, u svemu tome valja učiniti prisutnima sve teološke, kristološke, pneumatološke, ekleziološke vidike, koji se uzajamno prožimlju, sa snažnim naglascima pashalnog misterija, ukoliko osobito u nedjelju slavimo svoju posvemašnju, savezničku pripadnost Bogu i

jedni drugima te smo, rekli bismo, već »prešli« k Bogu, tako da smo ne samo umom nego i zalaganjem »u svijetu ali ne od svijeta«.

3. Smatra se da naš naziv »nedjelja« odveć suzuje stvarnost koju bi trebao označivati, jer je izriče negativno, neadekvatno — vrlo djelomično. Nije, međutim, *lis de termino*: naziv će ostati, ali ga treba teološki osmisliti, dublje i svestranije obogatiti, i to:

a) češćom i usporednom upotrebom — uz nedjelju — izraza »dan Gospodnji«, pri čemu valja također isticati njegov iskonski, kristološko-pashalni smisao: dan Krista Gospodina;

b) što bogatijom i češćom inicijacijom u svu složenost sadržaja nedjelje i kao misterijski posvećenog vremena i kao blagdanovanja (radosti i odmora), a naročito kao dana euharistijskog slavlja u zajedničkom sastanku s Kristom i, u Kristu, s braćom.

4. Zato se smatra vrlo važnim da u bogoslovskoj inicijaciji — što inače Koncil traži za cjelokupnu teološku inicijaciju — predavanja o nedjelji, makar se i dalje odvijala u sklopu moralne teologije, što cjelovitije osvijetle sve vidove njezina sadržaja, s biblijskog, patrističkog, spekulativno-teološkog, liturgijskog i pastoralnog stajališta.

5. Od osobite je važnosti, u našoj suvremenosti, ponajprije ustanoviti a onda kršćanski vrednovati čitav niz pojava koje su povezane s nedjeljom, a u prvi se mah mogu činiti kao suprotstavljanje nedjelji (npr. vikendi, posjeti, slobodne aktivnosti i sl.).

Ostaje doduše problem kako uza sve to ostvariti jezgru nedjelje — euharistijsko slavlje; sve spomenuto traži da se ocijeni po načelima teologije zemaljskih vrednota, po kojoj sve ljudsko, osim grijeha, može biti nosilac božanskoga. Tako sve to može ući u autentično kršćansko posvećivanje nedjelje.

Valja zadržati i osmisliti sve pozitivne oblike proslavljanja nedjelje (npr. obilniji stol, ljepše odijelo, igru i razonodu). Osobito treba revalorizirati svako, a pogotovu nedjeljno zajedničko blagovanje, kao sliku i odraz euharistije, i pod vidom eshatološke gozbe.

Posebnu pozornost treba posvetiti pokršćanjenju nedjeljnih posjeta bolesnicima. U velikim gradovima ti posjeti angažiraju i na tisuće kršćana: valja im dozvati u svijest da je to i te kako autentičan oblik svetkovanja nedjelje.

Iako postoji savršeno svetkovanje nedjelje, ipak se ne smiju obezvrjediti ni djelomični ili nesavršeniji oblici, pa čak ni to da društvo, iako ne blagdanuje, barem praznuje nedjelju kao neki specifičan dan.

U tome — smatramo — kršćanska kateheza treba slijediti radije »via convergentiae« negoli »via exclusionis«.

6. U diskusiji se osjetilo da i na ovom terenu, kao i na mnogim drugima, cijela kršćanska zajednica mora razumjeti i dopustiti »eksperimentiranja« — dakako autentična — jer se bez toga ne može doći do savršenijeg, bogatijeg i plodonosnijeg svetkovanja nedjelje.

7. Pokrenuto je pitanje i apologetike nedjelje u odnosu prema nekim manjim kršćanskim zajednicama sadašnjice (subotari, pentekostalci itd.).

Umjesto polemike i apologije, bit će korisnije ako se pristupi dubljoj i svestranijoj, misterijskoj inicijaciji vjernika, tako da se praktički revalorizira onaj pluralizam koji u Crkvi predviđa 12. poglavlje Prve poslanice Korinćanima.

Potrebno je da se, osobito željnijima (a to nisu uvijek samo intelektualci), omogućiti dublji uvid u puninu Kristova misterija koji je i adventualan i pentekostalan.

Buduća inicijacija mora mnogo više revalorizirati Stari zavjet, dakako osvijetljen Novim, mora uvoditi u kršćansko, točnije: kristovsko značenje Staroga zavjeta (i zato mora biti školovana u biblijskoj tipologiji). A vrhunski je njezin zadatak da osvijetli koje značenje ima Krist kao posrednik i punina objave, sâm kao objava i objavitelj.

Time će se predusresti sva patnja što ih nameću subotari, jehovci, pentekostalci i dr.

8. Na kraju, ustanovljeno je da je kršćanska nedjelja i u svojem dosadašnjem ostvarenju izvršila i još uvijek vrši nenadomjestivu ulogu u odgajanju i izgradnji Božjeg naroda. Cilj je da se sve učini te se još više osvijetle, posvijeste i ostvare svi elementi njezine sadržajnosti kako bi u budućnosti nedjelja postala još uspješnija i djelotvornija.

2. radna grupa: SVETKOVANJE NEDJELJE U GRADU

Radna se grupa u svojim diskusijama zadržala na pitanju: značenje i stvaranje euharistijske zajednice u gradu; uloga Riječi i oblika njezina naviještanja.

Zajednički smo došli do ovih konstatacija:

1. Temelj svetkovanja nedjelje mora biti okupljanje na euharistijsko slavlje onih koji vjeruju u Isusa uskrsloga. Zajednica se ujedno gradi okupljanjem u vjeri, slušanjem Riječi i slavljenjem euharistijskog otajstva.

2. Okupljanje isključivo prema teritorijalnoj pripadnosti župi ne može biti od prvotne važnosti, budući da je struktura grada sociološki izmijenjena. Zajednica kršćana gradi se liturgijskim slavljenjem. Zato smatramo da postojeće župe, koje su još uglavnom oblikovane na osnovi teritorijalnosti, treba supstrukturirati u manje liturgijske skupove (zajednice). Pri tom treba, načelno, izbjegavati umjetno raslojavanje zajednice prema dobi, naobrazbi ili socijalnom položaju. Općenito bi trebalo decentralizirati pastoral i usmjeravati ga komunitarno, a centralizirati kancelarijske poslove.

3. Svećenicima koji predsjedaju već postojećim liturgijskim skupovima trebalo bi omogućiti sve oblike pastoralnog rada koji unapređuju zajedništvo uključivši i slavljenje sakramenata.

4. Općenito se osjeća potreba koordinacije rada različitih liturgijskih skupova (zajednica) kao i prezbitera koji rade na području grada ili pojedinog dijela grada.

Ta koordinacija mogla bi se ostvariti:

a) zajedničkim spremanjem liturgijskih sastanaka,
b) zajedničkim ili komunitarnim radom prezbitera i suradničkog zbora, kako bi se što više prospješila misionarska djelatnost svih zajednica određenog područja.

Neophodno je potrebno analizirati stvarne prilike, zajednički planirati rad i težiti skupnom rješavanju finacijskih problema.

c) Koordinaciju unapređivati i stvaranjem stalne pastorske konferencije gradova.

5. Ukoliko se pokaže potrebnim, trebalo bi zajednički osigurati posebnu formaciju suradnika za šire područje (regiju) ne čekajući inicijativu odozgo.

6. Pri imenovanju predstojnika zajednica (župnika) u gradu ne ići za tim da ta imenovanja budu nagrada, počast ili priznanje za usluge, već treba gledati na sposobnost osoba koje se imenuju i na potrebe zajednice.

7. Imajući u vidu proces urbanizacije, težiti takvom formiranju bogoslova da se mogu bez većih teškoća snaći u novonastalim prilikama. Mislimo da je, trenutačno, moguće organizirati stalne seminare, pa i s ispitima, za one koji već rade u gradu i učiniti te seminare obvezatima na trošak sudionika.

8. Nemoguće je unaprijediti dublje zajedništvo koje se ostvaruje na nedjeljnim sastancima bez zahvata na selima, odakle stanovništvo neprestano prelazi u gradove. Stoga je potrebno: pratiti i uključiti se u proces urbanizacije sela, razvijati na selu osobniju vjeru, promicati veću povezanost svećenika u gradu s onima na selu i obratno.

9. Veoma je važno pridati veće značenje pastoralu odraslih, kako bi nedjeljni sastanak odražavao pravo zajedništvo u Kristu. Konstatira se da nema dubljeg učinka pastoral koji jedino i prvotno polazi od djece i na tome se završava. Takav pastoral pogoduje stvaranju infantilnog kršćanstva i masovnog otpada od vjere u doba sazrijevanja.

10. Budući da se nedjeljna euharistijska zajednica izgrađuje riječju i sakramentima, potrebno je veću pozornost posvetiti naviještanju Božje riječi. Nedjeljna homilija mora polaziti od riječi Pisma i od konkretnog života, a sakramente treba slaviti u zajednici.

3. radna grupa: **SVETKOVANJE NEDJELJE NA SELU**

Referati koji su obrađivali ovogodišnju temu, osvijetlili su nam razne strane posvećivanja nedjelje. Referat o posvećivanju nedjelje na selu pokušao je iznijeti stanje religioznog života i problematiku u vezi s proslavom nedjelje na selu. Diskusija se kretala oko problema: što u duboko ukorijenjenoj religioznoj tradiciji na selu može predstavljati polaznu točku za to, da se na staro organski nadoveže novo, autentično kršćanstvo u duhu biblijske i liturgijske obnove poslije Koncila?

Svjesni smo da je teško dati opću definiciju sela i da ima vrlo različitih tipova sela (kompaktnih, raštrkanih, prigradskih, turističkih, dijasporskih...). Zato je i nemoguće dati smjernice za sve situacije.

U nedjelji nalazi svoj vrhunac cjelokupni pastoralni rad; posvećivanje nedjelje na selu otkriva svu složenost pastve na selu i uključuje mnoge elemente pastoralnog rada.

1. Na selu postoji prirodni osjećaj pripadnosti zajednici. Ta činjenica može pogodovati stvaranju kršćanske zajednice. U tom smislu treba iskoristiti nedjeljno skupljanje vjernika izvan liturgije (posebno skupljanje prije mise) i time produbljivati kršćansko zajedništvo.

To zajedništvo nalazi svoju kulminaciju u Euharistiji. I ostali sakramenti (krštenje, vjenčanje...) imaju svoje najprirodnije mjesto u okviru nedjelje i u vezi sa župskom misom.

2. Poteškoća proizlazi iz činjenice prevelikih župa, koje teško mogu postati konkretna euharistijska zajednica. U tom smislu trebalo bi ostvarivati manje pastoralne jedinice, čemu donekle teži sve veće angažiranje svećenika na filijalama.

Župska sveta misa ima biti središnji događaj nedjelje u župi. Zato joj treba posvetiti posebnu pažnju. Misi po filijalama, koje tvore prirodnu zajednicu, valja dati obilježje svečanog okupljanja zajednice.

3. Konstatira se da rad u nedjelje postaje sve općenitija pojava. To je uvjetovano i novim sociološkim kretanjima. Smisao kršćanske nedjelje traži da više naglašavamo važnost euharistijskog slavlja nego težinu grijeha nedjeljnog rada. Bilo bi potrebno pobliže i studioznije pozabaviti se ovim predmetom.

4. U vezi sa svetkovanjem nedjelje bilo je govora i o drugim pastoralnim problemima:

— Od tiska očekujemo veliku pomoć u provedbi obnove svetkovanja nedjelje za svećenike i vjernike, osobito stoga što se na selu katolički tisak upravo nedjeljom i dobiva i čita. Za vjernike su poželjna popularna izdanja s pristupačnim cijenama i prilagođenijom obradom.

— Potrebno je češće dogovaranje svećenika na užem području da se u specifičnim uvjetima ujednači i liturgijsko celebriranje i drugi elementi svetkovanja nedjelje prema smjernicama Koncila i uputstvima naših biskupa. Time će se unaprijediti ekipni rad svećenika a izbjeći poneka zabuna vjernika.

— Trebalo bi vjernike odgajati za svetkovanje nedjelje prilikom posjeta obiteljima, kod blagoslova kuća i slično.

— Važno je posvetiti pažnju uređenju crkve i prostora oko crkve.

— Posebnu brigu treba posvetiti formiranju laičkih suradnika (čitača, apostola vjerskog tiska i sl.).

— Budući da mnogi vjernici provode svoj godišnji odmor u priobalnim selima, bilo bi potrebno upućivati ih kako će posvetiti nedjelju u tim okolnostima i sredinama.

5. Za uspješno promicanje svetkovanja nedjelje u ovom smislu, svećenici na selu osjećaju se preopterećenima, jer na njima leže i mnogostruki poslovi koji nisu strogo svećenički. Iz toga se opet vidi, kako je svetkovanje nedjelje na selu povezano s mnogo širom problematikom svećeničkog života i rada.

4. radna grupa: **KATEHIZACIJA O NEDJELJI**

1. Katehizaciju o nedjelji treba shvatiti cjelovito, kao uvođenje u zajednicu vjere svih katehizanata.

2. U samom katehiziranju o nedjelji treba imati na umu:

- a) euharistijsko nedjeljno slavlje kao osnovu proslave nedjelje,
- b) kršćansko proživljavanje dana Gospodnjega.

3. Katehizacija o nedjelji treba obuhvatiti sve kategorije vjernika: djecu, mladež i odrasle.

4. Katehizacija o euharistijskom nedjeljnom sastanku trebala bi naglašavati:

a) euharistijsko slavlje kao okupljanje u vjeri s Kristom, koje izvodi Duh,

b) sudioništvo u Kristovu vazmenom otajstvu smrti, uskrsnuća i proslave.

5. U euharistijsko slavlje trebalo bi uvoditi takve vanjske oblike koji omogućuju što bolje sudjelovanje svim kategorijama vjernika, ali tako da cjelokupna zajednica raste u Kristu.

6. Cijela kateheza imala bi se tako oblikovati da vodi k nedjeljnom skupu kao k svome središtu i izvoru života u tjednu.

7. Trebalo bi tako katehizirati zajednicu da svi članovi budu spremni obavljati njima vlastite liturgijske čine (uloge).

8. U katehezi naglašavati i tražiti mogućnosti da se zajedništvo izgrađuje prije i poslije euharistijskog slavlja (bratski razgovori, susreti i drugo što odgovara mjesnim prilikama).

9. Konstatira se da se kateheza o misi ne može oslanjati na sadašnje katehetske priručnike koji su isključivo isticali žrtveni vid mise, a da je kateheza o nedjelji općenito odveć naglašavala zapovijed i negativni vid nedjeljnog počinka.

10. S obzirom na katehezu o nedjelji isticati da kršćani, živeći s drugim ljudima, u sve oblike nedjeljnog života unose blagdansku radost kao svjedočenje naše povezanosti s uskrsnim Kristom i nade našeg konačnog uskrsnuća u Kristu.

11. S ovoga skupa molimo BK da što prije poradi na osnivanju interdijecezanskog katehetskog odbora i da se pobrine za izdavanje katehetskih priručnika.

5. radna grupa: **POSVEĆIVANJE OBITELJI NEDJELJOM**

Radna grupa smatra da je problem nedjelje u obitelji samo jedan od čitavog kompleksa problema koji se postavljaju pred nas kad govorimo o kršćanskoj obitelji, te se taj problem ne može rješavati izvan svoje organske cjeline. S tim u vezi grupa je konstatala da, i kod svećenika i kod laika, o obiteljskoj problematici postoji veliko nepoznavanje prilika i uvjeta pod kojima suvremena obitelj živi, razvija se i djeluje.

Da bi se svećenici mogli upoznati s pitanjima kršćanske obitelji, predložimo da se u skladu s direktivama II vatikanskog sabora svećeničkim kandidatima omogući kontakt s kršćanskim obiteljima, bilo u vidu predavanja ili izmjene misli. Isto bi tako dobro bilo da se na svećeničkim tečajevima organizira prisniji susret s članovima obitelji, dapače da se ovoj problematici posveti i cijeli jedan Teološko-pastoralni tjedan.

Slavlje euharistijske tajne, središte Gospodnjega dana, trebao bi svećenik oblikovati prema potrebama i zahtjevima obitelji. Radna grupa nije se opredijelila isključivo za jedan određeni tip nedjeljne mise, ali je bilo prijedloga: bilo bi poželjno da se barem jednom mjesečno organizira »misa za djecu« na kojoj bi se okupila sva obitelj. Ta bi misa morala biti tako režirana da bi odgovorila zahtjevu i potrebama prisutnih, kako odraslih tako i malenih.

Svećenici bi trebali nastojati da one sakramente koji zasijecaju u obiteljski život obavljaju pod misom, kako je to i želja i preporuka Crkve.

Centar doživljavanja nedjeljnoga blagdana trebala bi biti zajednička pričest obitelji, na koju bi svećenici poticali obitelji. Prema tome provesti i odgovarajuću pripremu, duhovnu i organizacionu.

Trebalo bi misliti i na to da se ostvari u bilo kojem obliku prvotni običaj kršćanskih agapa poslije sv. mise u župskim kućama, što bi omogućilo veće zbližavanje kršćanskih obitelji; kako je to ponegdje i ostvareno.

Zajednički obiteljski stol, koji bi nedjeljom trebao biti svečanije i obilnije pripremljen, neka bude produženje euharistijske gozbe, da barem na taj dan članovi obitelji dožive kako duh Euharistije prožima obiteljsku zajednicu i njezin život. Tom raspoloženju sigurno će doprijeti iskreni povjerljivi razgovora roditelja i djece. Neka djeca osjete da su i oni suodgovorni u rješavanju svih obiteljskih problema. To će povjerenje u daljnjem toku proslave nedjeljnog blagdana doći do punog izražaja u zajedničkoj igri, šetnji ili izletu u prirodu, eventualnom čitanju, muziciranju i tome slično. Neka obitelj ne zaboravi od vremena do vremena ili prilikom blagdana pozvati k svome stolu nekoga koji je bez doma. Tako će i karitativno djelovanje obitelji doći do izražaja.

Dobro je da obitelj bude barem jednom mjesečno sama na okupu. No isto tako je dobro da se koji put sastane s drugim obiteljima, bilo u domu bilo u prirodi. Tu bi i za svećenika bilo dobro mjesto bližeg kontakta i djelovanja. Naravno da se za takav program pretpostavlja da članovi obitelji budu slobodni od svojih dužnosti i odmoreni.

Sretan i blagoslovljen završetak ovako provedenog dana Gospodnjeg bila bi spontana zajednička večernja molitva s posvetom budućeg tjedna. Lijepo je i kad roditelji djeci utiskuju znak križa na čelo prije spavanja.

Svećenici će nastojati da se tako proslavlja dan Gospodnji u obitelji, djelujući prvenstveno na roditelje, ali neka ne zaboravljaju da taj duh unose u obitelj i preko djece koja pohađaju veronauk i koju je za takvu zadaću lako oduševiti. U tom smislu bilo bi prikladno organizirati u župama predavanja i kratke tečajeve za roditelje, na kojima će stariji bračni drugovi prenositi na mlađe ne samo teoretsko znanje nego i praktična iskustva. Takva pouka ne bi se smjela izostaviti niti u obvezatnim zaručničkim poukama.

Mogu se također organizirati i susreti kršćanskih obitelji iz različitih mjesta.

6. radna grupa: **NEDJELJA KAO DAN KRŠĆANSKE LJUBAVI**

Kao izvor, razlog i temelj kršćanske ljubavi, kako je istaknuto u svim predavanjima Tjedna, jest vjera u objavljenog Boga po Isusu, koja se doživljuje najeminentnije u zajedništvu izabranih kao slavljenje Euharistije. Crkva je u svim vremenima imala upravu u okviru proslave dana Gospodnjega živo prisutan taj bitni element vjere.

Kršćanska djelatna ljubav treba obuhvatiti cijela čovjeka i sve njegove potrebe. Briga samo za vremenite potrebe čovjeka ne mora biti odmah i kršćanska.

Stoga će se svaka župska zajednica, posebno na dan Gospodnji, odgajati za takvu sveobuhvatnu brigu i odgovornost za sve svoje članove u svim njihovim potrebama. Takav novi duh suodgovornosti, dok proizlazi iz pravog evanđeoskog motiva, divno i odgaja i raduje cijelu Crkvu. Ponukani tim motivima predlažemo:

1) Odgajati župsku zajednicu za pravo shvaćanje djelatvorne ljubavi. To je moguće propovijedima, nagovorima, osobnim kontaktima, vjeronaučnim poukama, obiteljskim odgojem. Naglašavati sveobuhvatnost takve ljubavi, koja se ne može zatvoriti u okvire samo jedne grupe ili možda jedne župske zajednice.

2) Djelotvorni je rad u župi najuspješnije provediv stvaranjem unutar župske zajednice pojedinih manjih grupa, odnosno sposobnih osoba, dakako prema mjesnim uvjetima, koje bi se u suglasnosti sa svećenikom posvetile brizi i radu za obitelji s brojnijom djecom, za osamljene, za bolesne, za najpotrebnije, za odgoj nepoučenih.

3) I materijalna pomoć jest kršćansko djelo. Većinom se u našim župama skuplja za vrijeme nedjeljne liturgije. No, iskustvo nas uči da bi taj čin i dar — u duhu uvijek, a gdje je to moguće, i stvarno — trebalo utkati u liturgiju nedjelje poslije molitve vjernika. Župnik možda može pričekati dok se prikupi i donese na oltar kao prikazni dar. Prema mjesnim prilikama razboritost će svećenika i njegova ljubav pronaći najprikladnije načine.

Nije potrebno naglasiti da takvi prinosi vjernika trebaju biti upotrebljeni za određene svrhe.

4) Preporučujemo svećenicima da namijenjena djela kršćanske ljubavi mogu biti i zamjena za nemrs u petak. Odgojno-kršćanski karakter takve prakse izvan svake je sumnje. Isto bi tako svećenici — prema razboritosti i prilikama pokornika — mogli, umjesto dosadašnjeg skoro općenito raširenog običaja davanja Očenaša, preporučiti u ispovijedi za pokoru određena djela kršćanskog milosrđa.

5) Na župama gdje postoje muške i ženske redovničke zajednice, živa je potreba da se uključe u župsku zajednicu. U okvire karitativnog djelovanja one su bitno pozvane: mogu biti širitelji, voditelji, mogu davati pravi smisao i motiv. Takav rad davat će smisao i ostalom njihovu radu i životu.

6) Svećenik ne ostaje samo liturg, nego će svojom aktivnosti djelatvorne kršćanske ljubavi biti srce i nositelj. On će rado posjećivati sve svoje vjernike, posebno najpotrebnije. On će prema mogućnostima imati nedjelju bolesnih, možda nedjelju za potrebne i osamljene. Prema prilikama i uz razumijevanje biskupa, moći će i u stanu kojeg nepomičnog bolesnika imati liturgiju riječi, a koji put i Euharistiju.

7. radna grupa: **FILOZOFIJA IGRE I ODMORA**

1. Budući da problem nedjeljnog slobodnog vremena čini ne samo igra i odmor nego i ono što se razumijeva pod nazivom »zabava«, tema je proširena na filozofiju igre, odmora i zabave.

2. Polazeći filozofskom metodikom nastojali su se u prvom redu fenomenološki odrediti pojmovi, opisati bit stvari koje naznačuju i tako kasnije omogućiti refleksiju o konkretnim problemima.

3. Svetkovanje nedjelje u kršćanskom smislu ima svoj izvor u nadnaravnom području, pa tako i nedjeljni odmor, odnosno upotreba slobodnog vremena, prima svoju specifikaciju s te strane. Ta je specifičnost međutim već predmet teologije.

4. Smisao odmora i igre može se promatrati s objektivne (u ovom slučaju biološko-antropološke) strane kao i sa subjektivne, egzistencijalne strane. Pod odmorom se razumijeva obnova ljudskom aktivnošću ili vanjskim faktorima načete normalne razine čovjekovih tjelesnih ili duševnih snaga. Odmor je okretanje ljudske aktivnosti prema unutra, prema uspostavi čovjeka za njegovu normalnu raspoloživost.

Igra ima svoj dublji smisao u razvijanju ljudskih snaga i mogućnosti, no usmjerena je manje specifično i određeno na neki konkretni predmet. Ona anticipira i limitira ljudske situacije na jedan »neopasan« način.

I igra i odmor fundirani su duboko u ljudskoj animalnosti (što ne znači da su samo nešto animalno). Zato se njihovo sprovođenje očituje subjektu spokojem, zadovoljstvom i radošću kojoj se ne vidi neposredni uzrok. Budući da u odmoru i igri priroda teži za osposobljavanjem ljudske cjeline, za rastom čovjeka, igra i odmor pozitivne su funkcije.

5. Postoji, međutim, perverzija odmora i igre. Odmor kao ljenčarenje iskrivljivanje je smisla odmora. Isto tako igra (koja je kao igra zbilja) može postati zbiljom koja je strana životu, jer prenosi životnu zbilju u formalnu umjetnu situaciju igre, npr. u igračnici, plaćenom natjecanju i sl.

6. Zabava je povezana s igrom i može pratiti odmor. No postoji i negativan oblik zabave kada se radi o čistoj zabavi, tj. kada zabava postaje samo ispunjavanje raspoloživog vremena da bi se izbjegla dosada. Igra i odmor temelje se u samoj ljudskoj prirodi, dok je čista zabava bježanje iz konfrontacije čovjeka sa samim sobom (eskapizam). U praksi treba paziti na upotrebu riječi, jer se često pod riječi »zabava« krije zapravo odmor ili igra.

7. Što se tiče nedjeljnog odmora, može se reći slijedeće: odmor i igra imaju samo funkciju u biološko-antropološkom smislu (jer čovjek nije samo biološki objekt). Zato odmor u nedjelju ne bi smio postojati samo kao priprava za rad koji počinje opet ponedjeljkom. Isto tako ni igra ne smije biti samo neko vježbanje za budućnost. Odmor ima potvrditi čovjeka, vraćajući ga njemu samom, a igra mu ima dati mogućnosti da se aktivira i razvije i ono u čovjeku što preko tjednog rada nije moguće doseći unutar njegove specijalizacije.

Čovjek mora shvatiti i transcendentnu komponentu odmora koja je restitucija potpunog čovjeka (= eshatološki odmor), i transcendentnu komponentu igre koja se očituje u shvaćanju čitavog života kao slobodne i spontane aktivnosti koja je usmjerena na onostrano »osposobljavanje« čovjeka.

8. Konkretna pitanja o nedjeljnom odmoru i igri takla su i pitanje svećeničkog odmora i upotrebe njegova vremena u smislu igre i zabave. Budući da je sam svećenik u svom radu specijalista, moglo bi se postaviti pitanje uloge koju bi imala zauzimati u njegovu slobodnom vremenu igra (hobi) kao sredstvo razvijanja njegovih ljudskih sposobnosti, mogućnosti u svrhu zaokružene i pune ličnosti.

9. Pitanje nedjeljne zabave vjernika (utakmice, kino, plesovi i sl.) osvijetlilo se pomoću gore iznesenih analiza. Zabava može u sebi sadržavati elemente odmora, pouke, estetskog formiranja i oplemenjivanja, no opasnost je kad ona ništa ne daje čovjeku, nego je samo ispunjavanje praznog vremena.

Natjecanja (i sudjelovanje na njima), sport ... mogu sadržavati elemente psihičkih projekcija koje su u sebi problematične jer dovode čovjeka do alijenacije.

10. Budući da je igra važan faktor u razvijanju ljudskih talenata, potrebno bi bilo da se igra valorizira u predavanju vjeronauka i uvježbavanju situacija s kojima se kršćanin susreće.

11. Nedjeljni posjet liturgije ne bi smio ostati na razini spektakla i zabave. Ako ostaje samo to, razumljivo je da mu konkuriraju drugi spektakli i zabave, kao: nogomet, kino, televizija.

12. Svećenik će nastojati da pozitivnim angažmanom ljudi u pozitivnoj igri i poslu dade smisla njihovom raspoloživom vremenu ako ga sami kršćani ne mogu naći, tako da se izbjegne potreba za eskapizmima.

13. Posebno je potrebno naglasiti socijalne aspekte igre, zajedničkog odmora i zabave u pozitivnom smislu.

8. radna grupa: **RELIGIOZNI TISAK**

U okviru opće tematike Tjedna grupa se dotakla sklopa problema povezanih s religioznim tiskom, polazeći od činjenice da tisak dolazi u ruke čitalaca i da se čita poglavito nedjeljom. U vrlo živoj diskusiji ova je grupa otkrila da je tisak pastoralno važan, ali i složen čimbenik u životu naše Crkve.

Rasprava je unutar njom logikom stvari krenula prema temeljnim pitanjima tiska, što su ujedno, na svoj način, i temeljna pitanja cjelokupne naše Crkve.

Konstatirano je ovo:

1. Tisak je vitalan čimbenik u životu naše Crkve, pogotovo što je to zasad jedino sredstvo informiranja, društvenog komuniciranja i stvaranja javnoga mnijenja u našoj Crkvi.

Raspravljajući na temelju te konstatacije o funkcionalnosti i zrelosti sadašnjega časa našega tiska, prisutni su se složili da nije dovoljno ocjenjivati njegovo sadašnje stanje, nego da jednako valja gledati i na njegove perspektive, u prvom redu u smjeru sve prirodnije unutarne njegove specijalizacije i osposobljavanja za sve potpunije i slobodnije informiranje. Kod toga prvo mjesto ima pripasti životu i problemima naše Crkve.

2. U tom je okviru pozornost prisutnih bila okrenuta pretežno prema novinstvu i periodici.

Konstatirano je da bi bila korisna i potrebna tipološka analiza naših periodičkih publikacija pod vidom njihova uključivanja ili neuključivanja u tokove pokoncilske Crkve.

Općenito je pozitivno ocijenjen rad »Glasa Koncila« i istaknuta njegova osobita uloga u oživljavanju naše eklezijalnosti, čime je »Glas Koncila« ujedno u našoj Crkvi stvorio široke preduvjete za istinsko religiozno posvećivanje dana Gospodnjega. Prisutni misle da bi nakon ovoga Tjedna »Glas Koncila« morao nastojati da na tome području svjestitije poradi u smjeru uvida do kojih su dovele ove rasprave.

3. Prisutni smatraju da je dozrela potreba da se osobito problemi sadašnje obitelji i mladeži u publicistici počnu tretirati pozitivnije, uvaživši i sociološke promjene, umjesto dosadašnjih čestih idealizacija. No ne valja zaboraviti ni prazninu u kojoj su se u ovo prijelazno vrijeme naše starije generacije koje u čitavim pokrajinama ostaju gotovo same na terenu uslijed sve većeg iseljavanja mladih, što za sebe s jedne strane predstavlja krupan pastoralni problem naše Crkve, a s druge strane premalo taknutu stvarnost u našoj publicistici. Trebalo bi također suvremenije obrađivati pastoralne aspekte sela i grada.

4. Očita je također neodložna potreba što hitnijega stvaranja jednog fundusa barem temeljne teološke i pastoralne literature, da bi na razini misli naša Crkva što prije mogla dozreti za težinu svojih sadašnjih zadataka.

5. Za novine je posebno konstatirano da su instrumenat u službi svega Božjega naroda. Cilj im je što provjerena informacija, bez zatajivanja i apriornih ograda, kako bi se stvorilo zrelo javno mnijenje u Crkvi i oko nje, pospješila zrelost Božjega naroda na svim njegovim razinama kao i odgovornost svijui pred Bogom i braćom u vjeri. Napose bi donošenju presudnih odluka morala prethoditi svestrana informacija najšire javnosti, kako bi odluke bile što utemeljenije i provedivije.

U tome je smjeru konstatirano da je nužna također savjesna i odgovorna kritika u Crkvi, imajući u vidu pri tom analogno procese u ostaloj publicistici u našem specifičnom društvu. Dakako, uvijek treba izbjegavati nezdravu polemiku.

6. U slučajevima kada i provjerena informacija ili tretman osjetljivijih problema ponegdje urodi zabunom, ne može kao isključivo mjerilo služiti parola: »Ne uznemirivati 'malene'!« Valja misliti i na njihov rast. Tu je po ocjeni većine sudionika od bitne važnosti hrabar i prosvijećen razgovor dušobrižnika s čitateljima.

7. Prisutni smatraju da bi bilo vrlo korisno uvesti pastoralnu praksu raspravljanja s čitateljima o tekućim problemima Crkve što ih pokreće tisak; nedjelja bi redovito bila za to najpogodniji dan.

8. Koliko su prisutni mogli ocijeniti, otvoreno iznošenje i najteže problematike vjerskoga i crkvenog života među širokim slojevima vjernika uopće nije stvaralo zabuna. No ima pojedinaca koji sumnjaju u zrelost vjernika.

9. Prisutni su jednodušni u ocjeni da je glavnina našega klera silno pridonijela rastu religioznog tiska, ali se istovremeno konstatira da bi valjalo intenzivno tražiti također nove načine raspačavanja, kako bi tisak mogao dopirati i tamo gdje svećenik ne može posredovati i kako bi se svećenici oteretili. Jednako bi valjalo uspostavljati što izravniji dijalog između široke čitalačke javnosti i uredništva.

Čini se da bi još uvijek bio ideal što šira mreža izravnih pretplatnika.

SAOPĆENJE GRUPE SVEĆENIKA NA PASTVI U INOZEMSTVU

što ga je Teološko-pastoralni tjedan s odobrenjem primio

Potaknuta referatom »Nedjelja emigranata« vlač. Vladimira Stankovića i na temelju vlastitog iskustva, grupa hrvatskih svećenika-misionara iznosi pred ovaj skup slijedeće misli:

I. Što je hrvatska Crkva u prošloj godini učinila za hrvatsku inozemnu pastvu?

1) Sveta Stotlica je izdala Uputu o pastoralnoj brizi za migrante, koja je prevedena na hrvatski i rasposlana svim župama u domovini i svećenstvu u inozemstvu.

2) Imenovan je novi nacionalni ravnatelj za dušobrižništvo Hrvata u inozemstvu u osobi svećenika Vladimira Stankovića.

3) Pokrenuto je i započeto pripravljanje svećeničkih kandidata za inozemnu pastvu.

4) BKJ je na oba prošlogodišnja zasjedanja raspravljala o problematici inozemne pastve.

5) Biskupi su osnovali Vijeće Biskupske konferencije za hrv. migraciju sa stalnim uredom u Zagrebu, Kaptol 31.

6) Domaći katolički tisak, naročito Glas Koncila, Veritas a i ostali časopisi sve više pažnje posvećuju iseljeničkim problemima.

7) Ustanovljen je i po prvi put proslavljen »Iseljenički dan« u domovini i inozemstvu.

8) Imenovan je vizitator za hrvatske redovnice u Zapadnoj Evropi.

9) Hrvatski provincijali su na posebnom sastanku raspravljali o problematici inozemne pastve i donijeli konkretne zaključke o pokretanju određenih akcija na terenu.

10) Osmorica dijecezanskih i redovničkih svećenika poslana su u inozemnu pastvu.

11) Izvjestan broj katoličkih laika i redovnica uključen je u inozemnu pastvu.

II. Naše želje i prijedlozi:

1) Ako nije moguće cijeli teološki tjedan 1971. godine posvetiti religioznim i moralnim problemima hrvatskog iseljništva, neka se bar jedan cijeli dan odredi za to.

2) Nemoguće je koordinirati rad inozemne pastve na nacionalnom planu ako svaki Ordinarijat prema Uputi o pastoralnoj brizi za migrante ne osnuje Vijeće za migraciju ili barem ne odredi referenta za ta pitanja. Očekujemo da će ta vijeća biti doskora osnovana i da će svoj rad uskladiti s Vijećem Biskupske konferencije za hrvatsku migraciju.

3) Molimo spomenuta Biskupska vijeća da organiziraju odgovarajući rad po župama (registriranje župljana — iseljenika, prikupljanje njihovih adresa u inozemstvu, duhovne obnove za povratnike...).

Posebno molimo braću dušobrižnike da svoje župljane — iseljenike upute na najbližu inozemnu misijsku postaju, s kojom neka i sami održavaju redovne pismene veze.

4) Smatramo da bi na godišnjim pastoralnim konferencijama (koro-nama) trebalo obrađivati problematiku inozemne pastve.

5) Molimo oca biskupe i provincijale da preispitaju stanje svoga klera i da za vanjsku pastvu što prije dadu sposobne i revne svećenike.

6) Po našem mišljenju, hrvatska bi Crkva trebala više brige posvećivati pastorizaciji hrvatskih iseljenika u Sjevernoj i Južnoj Americi te Australiji.

7) Molimo sve svećenike da odvrćaju vjernike od odlazanja u inozemstvo, osobito u prekomorske zemlje.

Na koncu ističemo da ovim ni iz daleka nije iscrpljena problematika hrvatskog dušobrižništva u inozemstvu.